

VALLSJÖ GAMLA KYRKA OCH RUNSTENEN

Den romanska kyrkan i Vallsjö uppfördes under andra hälften av 1100-talet och den är en så kallad Njudungskyrka. Redan från början hade kyrkan ett smalt västtorn, men den övre delen av detta förstördes 1568 när kyrkan brändes av danskarna under Nordiska sjuårskriget. Efter branden återställdes kyrkan, men tornet kom aldrig att byggas upp igen. I stället hängdes klockorna upp i en klockstapel.

När den nya kyrkan helt nära Sävsjö togs i anspråk 1892, började den äldre kyrkan förfalla. Orgeln flyttades till den nya kyrkan och klockstapeln revs. Även om den gamla kyrkan tagits ur bruk gjordes kontinuerliga reparationer och en ny klockstapel uppfördes 1929. Efter omfattande arbeten togs kyrkan ånyo i bruk och återinvigdes 1951.

Kyrkan har två ingångar. Den ena finns vid korets södra sida och smyckas av en skulpterad tympanon över dörröppningen. Den andra går genom vapenhuset i väster. Kyrkorummets platta innertak av trä har målningar i senbarock från 1700-talets första del. Måleriet består av tempera kombinerat med oljefärg och det är delvis frilagt på 1950-talet, efter en övermålning på 1800-talet. Triumfbågens målningar tillkom vid en reparation 1822. Bland inredningen märks predikstolen i bondbarock från slutet av 1600-talet med skulpturer föreställande Johannes, Petrus och Paulus. Bänkinredningen är daterad till omkring 1700 och orgeln med fem stämmor är tillverkad 1868.

Ungefär 250 m sydväst om kyrkan står runsten (Sm 80) på en mindre kulle strax söder om gamla landsvägen. Det är en av de ca tio kända s.k. bro-stenarna i länet. Den var tidigare placerad ca 1,5 km söderut intill det s.k. Runnkärret, där det i äldre tid fanns en kavelbro. På 1820-talet flyttades stenen för att användas som trappsten och 1938 restes den på sin nuvarande plats.

"Väste (Visäte) och Ivar (eller Joar) och Sylva, tre bröder, gjorde denna bro och satte denna sten efter Tjälve, sin fader" lyder texten på runstenen. Foto Jönköpings läns museum.

SMULTRONSTÄLLE 33

HITTA HIT

Vallsjö gamla kyrka ligger invid Lv 127 (Sävsjö-Vetlanda), 5 km öster om Sävsjö.

Koordinater:

N 6361185 / E 485676
(SWEREF 99 TM) // N 57°
23' 35,63", E 14° 45' 42,06"
(WGS84)

Vallsjö gamla kyrka med sin typiskt medeltida exteriör. Foto: Jönköpings läns museum.

JÖNKÖPINGS LÄNS
MUSEUM

036-30 18 00 ▪ www.jkpglm.se

SMULTRONSTÄLLEN

Ute i landskapet finns massor att upptäcka! Länsmuseet presenterar här smakprov på sevärdheter i Jönköpings län med utgångspunkt i kulturmiljöer och kulturarv.

Här finns välkända kulturminnesmärken såsom Habo kyrka och domarringarna i Smålandsstenar, men också mer okända pärlor såsom flottningsslämningarna i Valån och Stengårdshults kyrka. I länet finner vi många spår efter forna tiders människor och verksamheter, allt ifrån slott- och herresäten till övergivna vägbanor och odlingsrösen i skogsmark.

Vår tanke med Smultronställen är att det ska locka till utflykter i kulturlandskapet – där finns vår historia, som tar sig olika uttryck i den fysiska miljön. Det är ett arv värt att uppleva och värna. Under rubriken Smultronställen kommer vi allteftersom fylla på med ännu fler sevärdheter, både för länsbor och långväga besökare. Ju fler som upptäcker dessa pärlor, desto större möjlighet att de bevaras för framtiden.

FAKTA

I Jönköpings län finns över 40 000 registrerade fornlämningar, 87 riksintressanta kulturmiljöer, närmare 130 byggnadsminnen, ungefär 150 kyrkor, 100-talet hembygdsgårdar med samlad äldre bebyggelse, ett stort antal industrihistoriska miljöer samt två kulturreservat. Därtill finns också ett stort antal kulturmiljöer med bevarandevärd bebyggelse. En del av dessa kan man få information om via länsstyrelsens och kommunernas hemsidor. Man kan även hitta beskrivningar via de olika hembygdsföreningarnas respektive sidor.

BRA ATT VETA

Tillgängligheten till de olika smultronställen varieras. En del är välskyltade, enkelt tillgängliga och uppfyller krav på parkeringsplatser etc. Andra kräver mer av besökaren, kanske behöver man gå en längre sträcka för att nå sitt mål, ibland är det snårig skog och väl framme möts man kanske av en trasig skylt (om det ens funnits någon). Platserna bär dock alltid på en spännande och intressant historia.

Notera också att många av de kulturhistoriska byggnaderna är privatägda och endast tillgängliga för exteriör beskådan. Respektera privat tomtmark. Många kyrkor är öppna sommartid. Under andra tider på året brukar man kunna kontakta kyrkvaktmästaren som öppnar upp.

